

3. SATAKUNNAN MAAKUNTAOHJELMA 2022-2025

Maakuntaohjelma on osa maakunnan suunnittelujärjestelmää. Maakuntaohjelmassa keskitytään neljän vuoden aikana toteutettaviin strategisiin kehittämiskokonaisuuksiin, joihin voidaan yleisellä tasolla kytkeä rahoitus- ja muut resurssit. Maakuntaohjelman kehikkona on pitkän aikavälin strateginen suunnittelu, maakuntasuunnitelman tulevaisuuskuvat.

Tulevaisuuskuvaava tavoitellaan Satakunta-strategian maakuntaohjelma-tason strategisilla kehittämislinjauksilla vuosina 2022–2025. Maakuntaohjelman tavoitteena on antaa kattava kuva maakunnan strategisesta aluekehittämisestä ja kehittämistavoitteista. Ohjelma luo puitteet kehittämiselle ja kumppanuuksien syntymiselle eri tasoilla. Se nostaa esiin maakunnan kannalta keskeiset painopisteet ja kehittämisen kohteet. Tavoitteena on Satakunnan kilpailukyvyä ja elinvoimaisuuden edistäminen.

Maakuntaohjelmassa kuvataan maakunnan kuntien tahtotila ja aluekehittämisen lähtökohdat, keskeiset toteuttamisen välineet, tärkeimmät kansalliset ja kansainväliset kumppanuudet sekä näistä johdetut kehittämisen vahvuudet ja rajoitteet.

Maakuntaohjelmaa käytetään viestintävälineenä valtion suuntaan, maakunnassa rahoitusta ja muita sektoristrategioita ja ohjelmia ohjaavana asiakirjana sekä muun muassa hankesuunnittelun tukena. Kehittämistoimia toteutetaan monirahastoisesti ja rahoitusmahdollisuuksia on nostettu esiin kehittämis- teemojen yhteydessä. Kehittämistoimenpiteiden vaikutuksia on myös arvioitu maakuntaohjelman ympäristöselostuksessa (kappale 3.5.).

Maakuntaohjelman laadintaprosessin kuvaus

Maakuntaohjelmat laaditaan työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) ohjeistuksen mukaisesti kunnanvaltuuston toimikausittain neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman laadinnan aikana käynnissä olevan aluekehittämisen lainsäädäntöä koskevan lakivalmistelun myötä myös maakuntaohjelmaa koskeva säädösperusta tulee päivittymään. TEM voi siten täydentää maakuntaohjelmien laadintaa koskevaa ohjeistusta, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi esimerkiksi uudistuvan säädösperustan vuoksi.

Osallistavassa prosessissa valmistettava maakuntaohjelma sisältää alueen mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet ja kuvauksen keskeisistä toimenpiteistä niiden saavuttamiseksi. Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. Maakuntaohjelma laaditaan siten, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja tarvittavin osin aluehallintovirastojen strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöön.

Maakuntaohjelma sisältää ohjelman määrällistä ja laadullista seuranta varten tarvittavat vaikuttavuustavoitteet ja niitä koskevat mittarit. Maakuntaohjelman seurannassa käytettävät vaikuttavuustavoitteet ja seurantatiedot valitaan siten, että ne kuvaavat monipuolisesti alueen kehitystä ja aluekehittämisen tavoitteiden edistymistä. Vuoden 2020 koronapandemialla on merkittäviä vaikutuksia aluetalouteen. Korjaavat toimenpiteet käynnistyvät välittömästi akuutin kriisivaiheen jälkeen, mutta pidemmän aikavälin tavoitteet ja jälleenrakennustoimet positiivisen talous-, työllisyys- ja

investointikehityksen aikaansaamiseksi ja muutosjoustavuuden vahvistamiseksi tulee huomioida maakuntaohjelmassa.

Maakuntaohjelmien valmistelun yhteydessä maakuntien liittoja on pyydetty päivittämään alueellisia innovaatiotoiminnan valintoja ja kehittämistä koskevat älykkään erikoistumisen strategiansa EU:n ohjelmakautta 2021–2027 varten. Päivitetty strategia tulee liittää osaksi maakuntaohjelman kokonaisuutta.

Maakuntaohjelman 2018–2021 arviointi

Laissa alueiden kehittämisestä ja rakenerahasto-toiminnan hallinnoinnista (7/2014, § 46) säädetään ohjelmien seurannasta ja arvioinnista. Maakuntaohjelmien tavoitteiden saavuttamista, vaikutuksia ja toimeenpanoa tulee arvioida ulkopuolisen arvioitsijan toimesta vähintään kerran ohjelmakauden aikana ja uuden ohjelman valmistelussa tulee myös hyödyntää voimassa olevan ohjelman ulkopuolista tai vertaisarviointia.

Satakunnan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntaohjelmien 2018–2021 arviointi toteutettiin kyseisten maakuntien keskinäisenä vertaisarviointina. Satakunnan maakuntaohjelman pääarvioijana toimi Pohjanmaan liitto. Arvioinnin mukaan Satakunnan maakuntaohjelman 2018–2021 valmisteluprosessi oli laaja, avoin ja osallistava, minkä seurauksena maakunnan toimijat ovat varsin hyvin sitoutuneita sen toteuttamiseen. Maakuntaohjelma perustuu laajaan tietopohjaan ja relevantteihin tietoaineistoihin. Satakunnan seutujen erilaiset profiilit tuodaan hyvin esiin. Satakunnan maakuntaohjelmassa tehdyt valinnat ovat onnistuneita ja toimeenpanossa on edetty monelta osin haluttuun suuntaan. Valinnat ohjaavat sekä hanketoimintaa että organisaatioiden omaa toimintaa. Asiakirjana maakuntaohjelma on laaja, mutta kuitenkin selkeä, loogisesti etenevä ja hallittava kokonaisuus.

Maakuntaohjelman 2018-2021 arviointiraportissa kehittämiskohteeksi on nostettu uusien osallistamistapojen kokeilu esim. sähköisten välineiden hyödyntäminen. Lisäksi painotettiin tulevaisuuden kehityskulkujen ja muutoshasteiden laajempaa analysointia maakuntaohjelman valmistelun yhteydessä. Maakuntaohjelman valintojen terävöittäminen sekä kehittämislinjausten määrällisen ja laadullisen seurannan ja arvioinnin tehostaminen tuotiin arviointiraportissa esille kehittämiskohteena, jolla voitaisiin edelleen vahvistaa maakuntaohjelman vaikuttavuutta. Arvioinnista saadut havainnot ja kehittämiskohteet otettiin huomioon Satakunnan maakuntaohjelman 2022-2025 valmistelussa.

3.1. Maakuntaohjelman laadinnan lähtökohdat

Kuntien tahtotila

Satakuntaliitto toteutti osana maakuntaohjelman valmistelua seutukuntatapaamiset marraskuussa 2020. Maakunnan kuntien tahtotila aluekehittämisen strategisista linjauksista on merkittävä lähtökohta maakuntaohjelman laadinnalle ja kuntien luottamus- ja virkamiesjohto kutsuttiin seutukunnittain keskustelemaan maakunnan strategisista kehittämiskohteista myös edunvalvonnan ja alueiden käytön näkökulmista.

Satakunnan kunnat painottavat alueen elinvoiman ja hyvinvoinnin lähtökohtana saavutettavuutta, koulutusta, osaavan työvoiman saatavuutta, elinkeinoelämän toimintaedellytysten kehittämistä, kasvun mahdollisuuksia, hyvinvoinnin edellytysten sekä yrittäjyyden tukemista. Koulutuksen saatavuus, vetovoimaiset koulutuspolut, jatkuvan oppimisen tukeminen, koulutuksen ja työvoiman kysynnän vastaavuus sekä korkeakoulutuksen turvaaminen ja kehittäminen nousivat esille keskusteluissa seutukuntien kanssa. Myös yrityslähtöisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen nähtiin tärkeäksi.

Alueen kehittämisen yhteistä tahtotilaa ja yhteistyötä sekä yhteistä edunvalvontaa korostettiin. Lisäksi alueen imagotyön ja viestinnän merkitys sekä yhteistyö matkailun ja kulttuurin kehittämisessä nousivat myös esiin käydyissä keskusteluissa. Toimivan ja turvallisen arjen ja palvelujen turvaaminen asukkailla sekä ympäristöstä huolehtiminen tuotiin myös esille tärkeänä tekijänä hyvinvoinnin ja vetovoimaisuuden ylläpitämisessä ja varmistamisessa. Kuntien painotukset (kuva 9).

Satakunnan kunnat painottavat alueen elinvoiman ja hyvinvoinnin lähtökohtana mm.

Seutukuntatapaamiset 11/2020

Kuva 9. Satakunnan kuntien painotukset Satakunta-strategiaan.

Maakunnallinen edunvalvonta

Maakunnan edunvalvonnan tavoitteena on Satakunnan menestykseen, kilpailukykyyn ja vetovoimaan keskeisesti vaikuttavien toimien ja hankkeiden edistäminen, resurssien varmistaminen ja tätä kautta maakunnan elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen.

Maakunnallisella edunvalvonnalla tarkoitetaan vaikuttamista erityisesti kansalliseen (valtion) ja EU:n päätöksentekoon, mutta myös muiden yhteisöjen ratkaisuihin. Edunvalvontaa tehdään suoraan vaikuttajaviestintänä ja asiantuntijatyönä eri toimialoilla. EU:n ohjelmakauden 2021–2027 valmisteluun esim. koottiin Länsi-Suomen maakuntien ja ELY-keskusten yhteistyöryhmä Etelä- ja Länsi-Suomen (ELSA) suuraluevalmistelun alatyöryhmäksi edistämään alueen sisältöjen esilletuomista kansallisen rakennerahasto-ohjelman valmistelussa. Tärkeää on yhteistyö ja yhteisen tahdon muodostaminen maakunnan sisällä ja laajemmin maakuntien välillä. Edunvalvontaa tehdään laaja-alaisesti sekä pitkän tähtäimen suunnitelmina ja toimina että tapauskohtaisesti ennakoiden ja reagoiden. Edunvalvonnan kärkihankkeiden kytkeytyminen aluekehittämisen strategisiin kehittämisteemoihin tuodaan esille kappaleessa 3.3.

Maakuntien yhteistyö

Länsi-Suomen maakuntien liitot; Satakunta, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Pirkanmaa tekevät yhteistyötä edunvalvonnassa ja rakennerahastohallinnossa. Edunvalvonnallista yhteistyötä tehdään myös muiden maakuntien kanssa. Satakunta ja Varsinais-Suomi muodostavat Satakunta-strategian laadinnan aikana alueiden kehittämislain tarkoittaman yhteistoiminta-alueen.

Satakunta on mukana Pohjoisen kasvuyöhykkeen yhteistyöverkostossa, joka muodostaa Etelä-Suomen 13 kaupungin ja kuuden maakunnan yhteistyöverkoston. Mukana ovat Espoon, Helsingin, Kotkan, Kouvolan, Lahden, Lohjan, Porin, Porvoon, Rauman, Salon, Turun, Uudenkaupungin ja Vantaan kaupungit sekä Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien liitot. Pohjoinen kasvuyöhyke -yhteistyön koordinaatiosta vastaavat yhdessä hankkeen isäntäorganisaatiot Turun kaupunki ja Uudenmaan liitto. Kasvuyöhyke kokoaa alueellaan valtion, kaupunkien, elinkeinoelämän sekä tutkimus- ja kehitysorganisaatioiden keskeiset edustajat rakentamaan uutta liiketoimintaa, työpaikkoja ja elinvoimaa Suomeen. Pohjoisen kasvuyöhykkeen kehittäminen pohjautuu hallitusohjelman ja sen kärkihankkeiden edistämiseen. Pohjoisen kasvuyöhykkeen tavoitteena on luoda kestäviä, perinteisiä ja digitaalisia liikenne- ja kuljetuspalveluita, tuottaa ketterä innovaatioiden kehitysalusta ja hyödyntää kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet innovaatioiden kaupallistamisessa. Tavoitteena on myös lisätä yhtenäisen työmarkkina- ja talousalueen yhteistoiminnallisuutta ja saavuttaa siten skaalautuvia etuja koko alueelle sekä vahvistaa Suomen houkuttelevuutta elinkeinoelämän toimintaympäristönä.

Merialuesuunnittelulla edistetään merialueen eri käyttömuotojen kestäväää kehitystä ja kasvua, luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä meriympäristön hyvän tilan saavuttamista. Satakuntaliitto vastaa yhdessä Varsinais-Suomen liiton kanssa Saaristomeren ja Selkämeren eteläosan merialuesuunnittelusta. EU:n Merialuesuunnitteludirektiivillä edistetään meripolitiikan ja sinisen kasvun strategian mukaisesti merialueiden kestäväää talouskasvua sekä merten luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja ekosysteemien suojelua tilanteessa, jossa merialueen käyttö ja ihmispaineet lisääntyvät. Direktiivi edellyttää EU:n rannikkovaltiota laatimaan merialuesuunnitelmat vuoden 2021 maaliskuun loppuun mennessä. Merialuesuunnitelmien avulla on määrä sovittaa yhteen merialueille kohdistuvia eri intressejä ja ehkäistä ennakolta niiden välisiä ristiriitoja. Eri toimintojen yhteensovittamisella pyritään myös saavuttamaan synergiaetuja merellisten käyttömuotojen välillä.

Suomessa merialuesuunnittelusta säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa. Suomen rannikon maakuntaliitot vastaavat merialuesuunnitelmien laatimisesta, ja ympäristöministeriön tehtävänä on merialuesuunnittelun yleinen kehittäminen ja ohjaus sekä yhteistyö muiden valtioiden kanssa merialuesuunnitelmien yhteensovittamiseksi niiden kanssa. Merialuesuunnitelman päivitys tapahtuu vähintään 10 vuoden välein.

Suomen kahdeksan rannikkomaakuntaa laativat yhdessä kolme merialuesuunnitelmaa, jotka yhdessä muodostavat Suomen merialuesuunnitelman. Satakuntaliitto ja Varsinais-Suomen liitto laativat merialuesuunnitelman Saaristomeren ja Selkämeren eteläosan alueelle. Suunnitelmat laadittiin laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa ja ne hyväksyttiin rannikon maakuntaliittojen valtuustoissa marras-joulukuussa 2020. Ympäristöministeriö raportoi merialuesuunnitelmat EU:n komissiolle vuoden 2021 maaliskuun loppuun mennessä. Rannikon maakuntaliittojen yhteistyö on organisoitu Merialuesuunnittelun koordinaatiohankkeen kautta. Vuosille 2017–2021 ajoittuvaa hanketta rahoittaa Euroopan meri- ja

kalatalousrahasto. Merialuesuunnitteluyhteistyötä ohjaa koordinaatioryhmä, johon kuuluvat rannikon maakuntien liittojen ja ympäristöministeriön edustajat. Yhteistyötä koordinoi Varsinais-Suomen liitto.

Satakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelma edistää osaltaan maakuntakaavan ja maakuntasuunnitelman toteutumista. Suunnitelman tärkeänä lähtökohtana on maakunnan saavutettavuuden parantaminen siten, että Satakunnan kilpailukyky ja aluekehityksen edellytykset paranevat. Liikennejärjestelmällä tarkoitetaan kaikki liikennemuodot kattavasta henkilö- ja tavaraliikenteestä, niitä palvelevista liikenneverkosta, viestintäyhteyksistä ja tiedosta sekä liikenteen palveluista annetussa laissa tarkoitetuista palveluista, liikennevälineistä ja liikennettä ohjaavista järjestelmistä muodostuvaa kokonaisuutta. Liikennejärjestelmäsuunnittelussa on useampia eri tasoja, jotka ovat kaikki sidoksissa toisiinsa. Tavoitteena on, että liikennejärjestelmäsuunnittelu on jatkuvaa ja vuorovaikutteista vaikutusten arviointiin sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyöhön perustuvaa suunnittelua. Liikennejärjestelmäsuunnittelun tavoitteena on edistää toimivaa, turvallista ja kestävää liikennejärjestelmää.

Kansalliset linjaukset

Valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet

Maakuntaohjelmassa huomioidaan hallituksen keväällä 2020 antama päätös aluekehittämisen painopisteistä (aluekehittämispäätös) ja sen toteuttaminen maakunnan lähtökohdista. Aluekehittämispäätös on alueiden kehittämislain (7/2014 6 §) mukainen valtioneuvoston päätös, joka määrittää hallituskaudella toteutettavat aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet. Aluekehittämispäätöksessä 2020–2023 Kestävät ja elinvoimaiset alueet on viisi painopistettä: 1) Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, 2) Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet, 3) Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen, 4) Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana ja 5) Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy. Kaikkia päätöksen painopisteitä läpileikkaavat teemat ovat kestävä kehitys ja digitalisaatio. Lisäksi aluekehittämispäätöksessä on kuvattu uusi kumppanuuteen perustuva aluekehittämisen toimintamalli, joka osaltaan vahvistaa aluekehittämisen vaikuttavuutta.

Maakuntien liitot ovat aluekehittämisviranomaisia ja vastaavat aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta alueellaan. Liittojen tulee huomioida aluekehittämispäätös omassa työssään ja edistää päätöksen toteutumista yhdessä kuntien, ELY-keskusten, AVI:en ja muun valtion aluehallinnon sekä muiden kehittäjäorganisaatioiden kanssa. Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 laadinnassa on huomioitu hallituksen keväällä 2020 antama aluekehittämispäätös ja sen toteuttaminen maakunnassa.

Aluekehittämislainsäädäntö

Aluekehittämisen lainsäädännön uudistaminen on valmisteilla maakuntaohjelman laadintaprosessin ajankohtana. Lainsäädännön uudistamisen lähtökohtina ovat hallitusohjelman linjaukset, EU-asetusehdotukset ohjelmakaudelle 2021–2027 sekä kansallisen aluekehittämisjärjestelmän päivittäminen. Uuden lainsäädännön voimaantulon aikataulu noudattaa EU:n ohjelmakauden 2021–2027 aikataulua ja sitä sovelletaan alueiden kehittämiseen voimaantulostaan alkaen ja EU:n rakennerahastojen (EAKR, ESR+, Interreg) ohjelmakauden 2021–2027 hankkeisiin.

Aluekehittämisen lainsäädännön uudistuksen myötä esitetään otettavaksi käyttöön toimintamalleja, jotka lisäävät valtion ja maakuntien liittojen sekä muiden aluekehittämistoimijoiden välistä vuorovaikutusta. Näistä merkittävin on aluekehittämisen keskustelut, jotka toimivat foorumina myös maakuntaohjelmien toimeenpanoon liittyville kysymyksille. Maakuntaohjelma strategisena aluekehittämisohjelmana toimii maakuntien valmistautumisen pohjana.

Maakuntaohjelman **toimeenpanosuunnitelman** laatimisesta lakisääteisenä asiakirjana ollaan uudistuvan lainsäädännön myötä luopumassa. Se korvautuu toisaalta em. aluekehittämiskeskusteluilla ja toisaalta EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman rahoituksen kohdentamista koskevalla rahoitussuunnitelmalla, josta säädetään tarkemmin jatkossa VN:n asetuksella.

Aluehallinnon ja monialaisen maakunnan parlamentaarinen selvitystyö

Maakuntaohjelman laadinnan aikana tammikuussa 2021 valmistui aluehallinnon ja monialaisen maakunnan parlamentaarinen selvitystyö. Selvitystyön tavoitteena oli selvittää maakunnan rooli ja asema osana julkisen hallinnon kokonaisuutta sekä itsehallinnollisille alueille kunnilta, kuntayhtymiltä ja valtiolta siirrettävissä olevat tehtävät. Taustalla oli yhteiskunnan kannalta keskeisten toimintojen saatavuuden ja taloudellisen kantokyvyn varmistaminen. Toteutuessaan sote-uudistus muuttaisi merkittävästi kuntien tehtäväkenttää ja selvityksessä esitetäänkin harkittavaksi monialaisten maakuntien tehtävien laajentamisen jatkotarkastelua. Myös työllisyyden kuntakokeilu on käynnistynyt laadintaprosessin aikana, ja hallituskauden loppuun mennessä on tarkoitus ratkaista työllisyyden palvelurakenteen omistajuus sekä työnjako valtion ja kuntien välillä.

Hallitusohjelma

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman Osallistava ja osaava Suomi strategisten tavoitteiden kautta rakennetaan sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää yhteiskuntaa. Hallitusohjelman mukaan kestävä talouskasvu rakentuu työllisyysasteen nousulle, työn tuottavuuden vahvistumiselle ja vahvalle julkiselle taloudelle. Hallitusohjelman strategiset kokonaisuudet ja niiden edistäminen huomioidaan maakuntaohjelman kehittämislinjausten laadinnassa ja kytkennät tuodaan esille kehittämisteemoittain kappaleessa 5. Hallitusohjelman sisällöt ovat hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi, Suomi kokoaan suurempi maailmalla, turvallinen oikeusvaltio Suomi, elinvoimainen Suomi, luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi, oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi, osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi.

Kansallinen TKI-tiekartta

Kansallisen TKI-tiekartan tavoitteena ja päämääränä on kestävän ja kehittyvän yhteiskunnan ratkaisuja tuottava Suomi. Tiekartassa on tunnistettu kolme toisiinsa liittyvää strategista kehittämiskohdetta: *osaaminen, uusi kumppanuusmalli ja innovatiivinen julkinen sektori*. Ne toteuttavat Marinin hallitusohjelman tavoitteita tehdä Suomesta maailman toimivin kokeilu- ja innovaatioympäristö, joka tuottaa kestäviä ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin.

Toimialojen vähähiilitiekartat

Hallitusohjelman tavoitteena on hiilineutraali Suomi vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Hallitusohjelman mukaisesti on laadittu 13 toimialakohtaista tiekarttaa vähähiilisyteen (energiateollisuus, kemianteollisuus, metsäteollisuus, teknologiateollisuus, elintarviketeollisuus, kaupan ala, liikenne- ja

logistiikka, maatalous, matkailu- ja ravintola-ala, rakennusteollisuus, kiinteistöomistajat ja rakennuttajat, sahateollisuus, tekstiiliala ja bioenergia-ala). Tiekartoista tulee esille mahdollisuudet merkittäviin kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiin eri toimialoilla. Tiekartoissa kuvataan tarkemmin hiilineutraaliin Suomeen siirtymiseksi tarvittavia toimenpiteitä, kustannuksia ja edellytyksiä. Tavoite hiilineutraalista Suomesta 2035 on teollisuuden ja muiden toimialojen osalta saavutettavissa olemassa olevilla tai näköpiirissä olevilla teknologioilla edellyttäen, että investointiympäristö on suotuisa. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää päästövähennyksiä jokaisella toimialalla. Keskeistä on mahdollistava ja ennustettava toimintaympäristö, TKI-panostukset, osaajien saatavuus ja sujuva sääntely. Lisäksi toteutuminen edellyttää toimialojen vahvaa sitoutumista jatkotyöhön.

Kestävän kasvun agenda 2030

Suomi on sitoutunut YK:n vuoden 2015 kestävän kehityksen toimintaohjelmaan ja 17 tavoitteeseen. Ne ohjaavat kestävän kehityksen edistämistä vuosina 2016–2030 (Agenda 2030). Kestävän kehityksen ulottuvuuksia ovat sosiaalinen, taloudellinen, ekologinen ja kulttuurinen kestävyys. Kun tavoitteena on turvata hyvän elämän edellytyksiä seuraaville sukupolville, on tämän päivän valintoja ja niiden vaikutuksia arvioitava pidemmällä aikajänteellä. Kestävän kehityksen tavoitteet ovat aluekehittämisen pohjana. Kestävyyden eri ulottuvuudet on tärkeä ottaa huomioon, oli kyse sitten elinkeinojen kehittämisestä tai eriarvoistumisen ehkäisystä. Alueelliset ja paikalliset ratkaisut konkretisoivat tavoitteita ja toimia ja tekevät kestäviä valintoja näkyväksi ihmisten arjessa.

Kaupunkipolitiikka

Marinin hallitusohjelman mukaan yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa on luotu erilliset sopimukset julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi. Sopimukset toteuttavat osaltaan valmisteilla olevien muiden kansallisten välineiden eli TKI-tiekartan, viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelman sekä yrittäjyysstrategian tavoitteita.

Sopimuksilla kehitetään innovaatiotoiminnan ekosysteemejä eli tiiviitä yhteistoimintaverkostoja, vahvistetaan osaamiskärkiä sekä lisätään TKI-toiminnan vaikuttavuutta. Samalla kootaan tutkimusta ja sitä hyödyntäviä verkostoja isommiksi osaamiskeskittymiksi, joissa eri toimijat täydentävät toisiaan. Sopimuskaupungeille yhteistä on, että niiden kehitys perustuu yliopistovetoiseen korkeaan osaamiseen ja sen hyödyntämiseen. Ekosysteemisopimukset solmitaan pääkaupunkiseudun sekä muiden yliopistokaupunkien ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa. Mukana ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Rovaniemi, Vaasa, Joensuu, Kuopio, Jyväskylä, Lappeenranta, Lahti, Pori, Seinäjoki, Mikkeli, Kajaani ja Kokkola. Porin kaupungin ekosysteemisopimuksen valmistelun osaamiskärjet ovat teknologiametallit ja kiertotalous, automaatio ja robotiikka sekä SOTE-teknologia. Innovaatioekosysteemien kehittämiseen keskittyvät sopimusten toteutus tapahtuu EU-ohjelmakauden 2021–2027 kestävän kaupunkikehityksen resurssein.

Seutukaupungit ovat alueensa osaamiskeskittymiä. Osaaminen ja koulutus ovatkin erityisen tärkeitä seutukaupungeille. Valtion ja seutukaupunkien välisen yhteistyön ja kumppanuuden osalta on laadittu kumppanuutta ja sopimuksellisuutta vahvistava toimeenpano-ohjelma. Ohjelma sisältää muun muassa ehdotukset vähintään kaksi kertaa vuodessa kokoontuvan Seutukaupunkifoorumin perustamisesta sekä teemaverkostosta, jonka avulla voidaan muun muassa edistää seutukaupunkien työvoiman saatavuutta Ohjelma rakentuu omaehtoiselle kehittämiselle, sopimukselliselle kumppanuudelle sekä

verkostokehittämiselle. Seutukaupunkiverkostossa Satakunnasta ovat edustettuina Rauma, Huittinen, Kankaanpää ja Kokemäki.

Maaseutu- ja saaristopolitiikka

Kansallisen tason maaseutupoliittisia tavoitteita linjaavat ohjelmat ovat valtioneuvoston maaseutupoliittiset selonteot, periaatepäätökset, toimenpideohjelmat ja erityisohjelmat, maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma sekä EU-osarahoitteinen maaseudun kehittämisohjelma. Maaseutupoliittiset ohjelmat konkretisoivat ja tarkentavat valtakunnallista aluekehittämispäätöstä. Maaseutupoliitilla edistetään maaseudun elinvoimaa ja maaseudulla asuvien ja toimivien ihmisten hyvinvointia sekä toimintaedellytyksiä. Maaseutupoliitikkaan sisältyvät kaikki ne sektoripoliittikat, jotka vaikuttavat maaseutuun ja sen väestöryhmiin, elinkeinoihin ja toimijoihin. Maaseudun vahvuuksien hyödyntäminen edellyttää, että meillä on elinvoimaisia maaseutuyhteisöjä, joissa on toimiva infrastruktuuri ja palvelut.

Saaristopolitiikalla on tärkeä tehtävä saaristo- ja vesistöalueiden vahvuuksien, paikallisen potentiaalin esille nostamisessa. Saaristo- ja vesistöalueiden valtakunnallisessa kehittämisohjelmassa ”Ihmisten saaristo” vuosille 2020-2023 kehittämistä ohjaa visio hyvän elämän saaristosta. Saaristolaki velvoittaa valtiota ja kuntia toimimaan saariston elinkeinojen, liikenneyhteyksien ja muun infrastruktuurin, palvelujen sekä ympäristön turvaamisen puolesta. Saaristoasetuksessa on nimetty vuosiksi 2016-2019 kahdeksan saaristokuntaa ja 41 saaristo-osakuntaa, jotka kattavat maan suurimmat saaristoalueet. Saaristolain mukainen saaristokäsite sisältää paitsi ilman kiinteää tieyhteyttä olevat saaret, myös kiinteän tieyhteyden saaria ja muita saaristomaisia vesistöjen rikkomia alueita. Satakunnasta Pori nimettiin vuonna 2015 saaristo-osakunnaksi, jonka saaristo-osa on Reposaari. Maan hallitus päätti 2016 palauttaa saaristo-osakunnille saaristolisät. Vuonna 2016 voimaan tulleen saaristoalueasetuksen voimassa oloa on jatkettu toistaiseksi. Saaristoasiain neuvottelukunta on vuonna 2020 perustanut työryhmän, jonka tavoitteena on määritellä saaristoalueita ja saaristokuntia paremmin kuvaavat kriteerit, jotka vähentävät tulkinnanvaraisuutta saariston käsitteestä ja saaristokunnan määritelmästä. Tavoitteena on, että selvitystyön jälkeen annettava uusi saaristoasetus astuisi voimaan vuoden 2022 alusta.

Kestävän kasvun Suomi

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua. Ohjelman tavoitteena on vauhdittaa kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nostoa sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita. Ohjelman tavoitteena on myös vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, kasvattaa tuottavuutta, nostaa työllisyysastetta, nopeuttaa hoitoon pääsyä, edistää alueellista, sosiaalista ja sukupuolten tasa-arvoa.

Ohjelman rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä. EU:n elpymisväline on laaja kokonaisuus, jonka keskeinen osa on elpymis- ja palautumistukiväline (Recovery and Resilience Facility RRF). Elpymisvälineen tarkoituksena on vauhdittaa jäsenmaiden talouksien uudelleen käynnistämistä ja Euroopan elpymistä koronaviruksen seurauksista.

Taulukko 1: Suomen kestävän kasvun ohjelman neljä pilaria

Vihreä siirtymä	Digitalisaatio	Työllisyys ja osaaminen	Sosiaali- ja terveyspalvelut
Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa. Ohjelmalla vauhditetaan ratkaisuja, joiden avulla voidaan vähentää merkittävästi päästöjä niin Suomessa kuin muualla maailmassa.	Digitalisaatio-ohjelma vahvistaa digitalisaatiota ja datataloutta julkisissa ja yksityisissä palveluissa, niin että tuottavuus ja kustannustehokkuus paranevat. Ohjelma tuo turvalliset hyvän arjen palvelut ihmisten saataville koko maassa.	Työllisyys ja osaaminen -ohjelmalla nostetaan työllisyysastetta ja osaamistasoa, jotta kestävä kasvu vauhdittuisi. Tarkoituksena on uudistaa muun muassa työhaun palvelut asiakaslähtöisiksi ja hyödyntää niissä digitalisaatiota. Lisäksi sujuvoitetaan työperäistä maahanmuuttoa ja kotoutumista sekä edistetään työhyvinvointia ja osatyökykyisten työllistymistä. Pitkän aikavälin kasvua edistetään nostamalla niin nuorten kuin aikuistenkin osaamistasoa. Jatkuvaan oppimiseen tulee lisää mahdollisuuksia niin, että opiskelu ei ole sidottu tiettyyn paikkaan.	Sosiaali- ja terveyspalvelut -ohjelma vauhdittaa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja palveluiden uudistumista. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti. Tieto- ja viestintäteknologisin uudistuksin tuetaan palveluiden rakenneuudistusta.

Satakunnan Kasvun mahdollisuus – selviytymissuunnitelma

Satakunnan Kasvun mahdollisuus –selviytymissuunnitelma (2020) määrittää Satakunnan tavoitteet ja toimenpiteet kestävän kasvun luomiseksi koronapandemian aikana ja sen jälkeen. Suunnitelma sisältää vahvimmat maakunnalliset painotukset ja linjaukset elpymistä ja kasvua tukevien toimenpiteiden kohdentamisesta. Painotukset on koottu kolmeen kokonaisuuteen, joihin panostaminen nopeuttaa koronakriisistä toipumista, parantaa kilpailukykyä ja luo Satakunnan kautta kasvua koko Suomen taloudelle.

1. Satakunnan teollisuuden uudistaminen ja kehittäminen sekä elinkeinoelämäperustaisen tki-toiminnan edistäminen huomioiden vihreä kasvu ja digitaalisuus
2. Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen sekä soveltaminen elinkeinoelämän tarpeisiin. Resursointi Satakunnan koulutukseen ja osaamisprofiilin vahvistamiseen kaikilla koulutusasteilla. Yliopistojen ekosysteemitutkimus vahvistamaan johtamis- ja toimintamalleja.
3. Satakunnan logistiikan kehittäminen huomioiden digitaalinen tieto ja fyysinen logistiikka sekä huoltovarmuus.

Suunnitelmassa on pyritty löytämään toimenpiteitä, joiden avulla voidaan parantaa alueen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja luoda uutta kasvua. Toimien tavoitteena on myös vastata Covid-19 kriisin aiheuttamiin akuutteihin ongelmiin. Kaikkia toimintoja poikkileikkaavasti koskevat digitalisaation ja vihreän kasvun toimintaedellytyksiä parantavat kehittämistoimet.

EU-tason linjaukset

Älykäs erikoistuminen

EU:n koheesipolitiikan osalta kansalliset ja alueelliset viranomaiset ovat laatineet älykäästä erikoistumista (Smart Specialisation, RIS3) koskevat tutkimus- ja innovaatiostrategiat, jotta EU:n rakennerahastojen käyttöä voidaan tehostaa ja jotta EU:n, kansallisen ja alueellisen tason toimien sekä julkisten ja yksityisten

investointien välille saadaan lisää synergiaa. Älykäs erikoistuminen tarkoittaa kunkin maan ja alueen erityisten ominaisuuksien ja varojen tunnistamista, kunkin alueen kilpailuetujen korostamista sekä alueellisten sidosryhmien ja varojen tuomista huippuosaamiseen perustuvan tulevaisuudennäkymän tueksi. Se tarkoittaa myös alueellisten innovaatiojärjestelmien vahvistamista, tiedonkulun maksimointia ja innovoinnin etujen levittämistä alueen koko talouteen. Älykkäässä erikoistumisessa keskitytään siihen, mikä antaa alueelle parhaan kilpailupotentiaalin.

Älykkään erikoistumisen Euroopan laajuinen ulottuvuus antaa maakunnalle mahdollisuuksia oppia ja laajentaa osaamistaan samankaltaisia, täydentäviä vahvuuksia omaavien alueiden kanssa yhteistyötä tekemällä. Verkostoituminen osaamisen ja yhteisen hyödyn kautta eri puolille Eurooppaa eri kumppanien kanssa vahvistaa maakunnan kilpailukykyä ja osaamista huomattavasti enemmän kuin Suomessa vallalla oleva ajattelu maantieteellisestä laajuudesta. Kriittinen massa älykkäässä erikoistumisessa syntyy alueiden verkostoissa.

Satakunnan älykkään erikoistumisen strategia 2021-2027 kytkeytyy maakuntaohjelman 2022–2025 laadintaprosessiin, jossa on huomioitu älykkään erikoistumisen lähestymistapa ja aluekehittämisen teemat muodostavat maakunnan älykkään erikoistumisen fokusoinnit. Älykkäaseen erikoistumiseen sisältyy myös tulosindikaattoreiden kehittäminen sekä niiden käyttäminen toimien ja ohjelmien ohjaamiseen ja muokkaamiseen. Niillä edistetään jatkuvaa arviointia ja oppimista sekä kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamista alueiden välillä. Satakunnan älykkään erikoistumisen strategian painopisteet vuosille 2021-2027 esitellään luvussa 3.2.

EU-tason välineet

Maakuntaohjelman 2022–2025 laadintaprosessissa huomioidaan uuden EU-ohjelmakauden 2021-2027 käynnistyminen, tavoitteena on osaltaan tukea kansallisen ja EU-politiikan yhteensovittamista. Maakuntatasolla EU-rahastojen ohjelmien strategisen tason yhteensovitus tapahtuu maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR) ja sen sihteeristössä, jolla on vastuu alueen kehittämistoimien koordinoinnista. Myös MYR:n asettama maaseutujaosto on tärkeä yhteen sovittava toimielin maakunnassa.

EUn ohjelmakauden valmistelun 2021-2027 osalta Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on johtanut kansallisen ohjelmatyön valmistelua. Ohjelmatyötä valmistellaan ministeriöissä ja alueilla. Kansallista ohjelmavalmistelua koordinoi ja yhteensovittaa kumppanuusperiaatteen mukaisesti perustettu Koheesio 2021+ työryhmä ja Alueiden uudistumisen neuvottelukunta (AUNE).

Valmistelu on toteutettu tiiviissä yhteistyössä maakunnan liittojen, ELY-keskusten sekä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa. Alueellista valmistelua koordinoivat maakunnan liitot: Etelä- ja Länsi-Suomi (ELSA-alue): Uudenmaan liitto Itä- ja Pohjois-Suomi (IP-alue): Pohjois-Pohjanmaan liitto. ELSAn alueella läntisen Suomen valmistelua koordinoi Satakuntaliitto. Ohjelma on tarkoitus käynnistää Suomessa 1.9.2021. Asiaan vaikuttavat EU-tason päätökset. Kansallinen lainsäädäntö ei voi astua voimaan ennen EU-tason asetuksia. Covid -19 pandemia on heijastunut ohjelman sisältöihin ja kansallisessa ohjelmavalmistelussa on pyritty mahdollisimman suureen joustavuuteen ja sisältöön, joka mahdollistaa reagoinnin äkillisiin tilanteisiin tulevaisuudessakin.

Hiilineutraalius, digitaalisuus ja muuttuva työelämä tulevat korostumaan ohjelmakauden 2021-2027 läpileikkaavina teemoina. Rakennerahastojen tuki kohdistetaan uudella ohjelmakaudella viiden teeman ympärille:

- Älykkäämpi Eurooppa (kilpailukyky, digitaalinen muutos, yrittäjyys, innovaatiot, osallistava kasvu, teollisuuden muutoshaasteet globalisaatioon, kiertotalouteen ja ilmastonmuutokseen liittyen)
- Vihreämpi vähähiilinen Eurooppa (puhtaat energiaratkaisut, energiatehokkuus, siirtyminen vähähiiliseen talouteen, uusiutuva energia, innovatiiviset vähähiiliset teknologiat, tuki vihreille ja sinisille investoinneille, kestävä luonnonvarojen hallinta, kiertotalous, sopeutuminen ilmastonmuutokseen)
- Verkostoituneempi Eurooppa (liikkuvuus, energia ja alueelliset ICT-yhteydet, kestävä liikenne, älykkäät energiaverkot, nopeat digitaaliset yhteydet)
- Sosiaalisempi Eurooppa (ESR+:n tuki sosiaalisten oikeuksien pilarin toimiin, erityisesti työllisyyden edistäminen, koulutus ja elinikäinen oppiminen, sosiaalinen osallisuus sekä terveys ja sosiaalinen innovointi)
- Kansalaisten Eurooppa (kaupunki-maaseutu-rannikkoalueiden paikallinen kehittäminen)
- Oikeudenmukainen siirtymä

EU:n komission esityksen mukaisesti alueelliset älykkään erikoistumisen strategiat ja niiden hyvä hallinta on edellytys, joka jäsenmaan tulee täyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakaudella 2021-2027.

EU:n kasvustrategiana ohjelmakaudella 2021–2027 on Green Deal –Vihreän kehityksen ohjelma. Sitä toteuttamalla EU aikoo olla ilmastoneutraali 2050, suojella ihmisiä, eläimiä ja kasveja vähentämällä saasteita, auttaa yrityksiä globaaleiksi johtajiksi puhtaissa tuotteissa ja teknologioissa sekä auttaa varmistamaan oikeudenmukaisen ja kaikki mukaan ottavan siirtymän.

Just Transition Fund (JTF, Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto)

Euroopan komissio on esittänyt EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi oikeudenmukaisen siirtymän mekanismia. Mekanismi sisältää muun muassa uuden oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (Just Transition Fund, JTF) perustamisen ohjelmakaudelle 2021–2027. Rahaston tarkoituksena on tukea niitä alueita ja toimialoja, joihin hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtyminen eniten vaikuttaa. Rahasto kohdentuu fossiilisista polttoaineista (hiili, turve, öljyliuske) riippuvaisille alueille ja paljon kasvihuonekaasuja aiheuttavaan teollisuuteen. Komissio on helmikuussa 2020 esittänyt Suomelle, että rahaston toimet keskitettäisiin turpeen käytöstä luopumiseen. Suomen JTF saanto on noin 424 miljoonaa euroa. Euroopan komissio on antanut Suomelle oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa koskevat investointiohjeet, joiden mukaan ensisijaisesti priorisoitavia investointitarpeita ovat: tehokasta ja puhdasta energian tuotantoa ja käyttöä tukevien innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon liittyvät investoinnit, paikallisen talouden monipuolistaminen ja sen varmistaminen, että työntekijöillä, joihin siirtymä vaikuttaa, on tarvittavaa osaamista sekä turvetuotannosta vapautuvien alueiden kasvihuonekaasuvaikutuksen minimoiminen. JTF-rahastosta voidaan myöntää taloudellista tukea vain alueellisten siirtymäsuunnitelmien mukaisesti tehdyille investoinneille. Satakuntaan laaditaan maakunnallinen JTF-suunnitelma. JTF-suunnitelmassa yksilöidään Euroopan komission ohjeistuksen mukaisesti tavoitteita, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Suunnitelmat sidotaan kansallisiin energia- ja ilmastosuunnitelmiin (NECP), EU:n ilmastoneutraalius-tavoitteeseen 2050 sekä älykkään erikoistumisen suunnitelmaan ja muihin alueellisiin, kansallisiin ja EU-tason strategioihin.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan valmistelu seuraavalle rahoituskaudelle (CAP27)

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee yhdessä sidosryhmien kanssa yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) strategiasuunnitelmaa. Suunnitelmassa linjataan maatalouden ja maaseudun EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien toimenpiteiden toimeenpanoa sekä varojen kohdentamista vuosina 2021–2027 Suomessa. Suunnitelma perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusehdotukseen Euroopan maatalouden tukirahaston ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston tuesta maatalouden ja maaseudun

tukemiseen (COM(2018)392). EU:n komission odotetaan käsittelevän ja vahvistavan kansallisen suunnitelman vuoden 2022 lopulla. CAP-uudistuksen odotetaan tulevan voimaan vuoden 2023 alusta.

Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisohjelma ja leader-toiminta

Satakunnan maaseudun kehittämissuunnitelman (CAP27) valmistelu (Satakunnan älykäs maaseutu - maaseudun kehittämissuunnitelma) käynnistyi alkuvuodesta 2019. Suunnitelman huhti-toukokuussa 2021 kommenttikierroksella oleva luonnos rakentuu neljään pääteemaan: uudistuva yrittäjyys, vastuullinen ruokaketju, bio- ja kiertotalous sekä hyvä elämä maaseudulla.

Leader-ryhmillä on omat paikalliset kehittämisstrategiansa, joiden mukaista elinkeinojen, palvelujen ja kylien kehittämistä ne rahoittavat omalla alueellaan. Satakunnan alueella toimii ohjelmakaudella 2014-2020 ja siirtymäkaudella 2021-2022 viisi leader-ryhmää: Leader Karhuseutu (Pori, Ulvila, Nakkila, Harjavalta, Kokemäki, Luvia), Leader Pyhäjärvisseutu (Eura, Säskylä), Leader Pohjois-Satakunta (Kankaanpää, Siikainen, Jämijärvi, Merikarvia, Pomarkku, Karvia), Leader Ravakka (Rauma, Eurajoki) sekä Leader Joutsentenreitti (Huittinen). Suomessa toimii kaikkiaan 54 Leader-ryhmää, kattaen kaikki maaseutualueet.

Manner-Suomen maaseutuohjelman toiminta jatkuu vuosina 2021-2022 ns. siirtymä kautena, jolloin jatketaan 2014-2020 ohjelmakauden toimenpiteitä uuden ohjelmakauden rahoituskehystä. Uuden ohjelmakauden toiminta käynnistyy vuonna 2023.